

Чижов Денис Анатолійович,
професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
провідний науковий співробітник
НДІ державного будівництва та
місцевого самоврядування Національної
академії правових наук України,
доктор юридичних наук, доцент

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасні алгоритми аналітики даних, розпізнавання облич, прогнозування правопорушень, моніторингу інформаційного простору здатні значно оптимізувати роботу поліції, зменшити людський фактор і підвищити об'єктивність прийняття рішень. Водночас використання штучного інтелекту потребує чіткого правового врегулювання, аби забезпечити баланс між ефективністю правоохоронної діяльності та дотриманням основоположних прав людини, закріплених у Конституції України, зокрема права на приватність, свободу та справедливий суд. Важливою є необхідність визначення меж допустимості застосування штучного інтелекту державними органами з огляду на принцип верховенства права та конституційні гарантії захисту особи від зловживань владою. Використання технологій штучного інтелекту у діяльності поліції повинно супроводжуватися прозорими процедурами контролю, відповідальністю за порушення конституційних прав та механізмами судового захисту. Саме тому дослідження правових засад упровадження штучного інтелекту у правоохоронну сферу є важливим напрямом для формування сучасної української моделі цифрової держави, що поєднує інновації з безумовним дотриманням прав людини.

Принципи та завдання розвитку технологій ШІ в Україні на законодавчому рівні визнані одним із пріоритетних напрямків у сфері науково-технічних досліджень. Україна є членом Спеціального комітету із штучного інтелекту при Раді Європи, а у жовтні 2019 року приєдналася до Рекомендацій Організації економічного співробітництва і розвитку з питань штучного інтелекту. Вітчизняним законодавством штучний інтелект визначається як організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [1, с. 7].

На думку науковців, штучний інтелект – це певна сукупність методів,

способів, засобів та технологій, насамперед, комп'ютерних, що імітує (моделює) когнітивні функції, які мають критерії, характеристики та показники еквівалентні критеріям, характеристикам та показникам відповідних когнітивних функцій людини. За останній час штучний інтелект став ефективним інструментом вирішення різного роду задач, швидкого опрацювання великого потоку інформації при цьому із мінімальними часовими затратами. Безсумнівно, такий інструмент є апогеєм технічного процесу, що проникне у всі сфери суспільства вже найближчим часом, зокрема в юридичну сферу, де вже спостерігаються використання можливостей штучного інтелекту. Розвиток інформаційних технологій спричинив зростання інтересу до використання штучного інтелекту у сфері забезпечення правопорядку. Сучасні правоохоронні органи стикаються з новими викликами, такими як кіберзлочинність, тероризм, організована злочинність, які потребують ефективних рішень. Застосування штучного інтелекту може сприяти підвищенню ефективності правоохоронної діяльності шляхом аналізу великих обсягів даних, розпізнавання образів, прогнозування кримінальних правопорушень і покращення взаємодії між різними відомствами [2, с. 47].

Зауважимо, що перші кроки в напрямі формування й розвитку правового регулювання у галузі штучного інтелекту зроблено і в Україні. Насамперед, головною передумовою цього процесу стала розробка у 2018 році Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, якою впроваджено електронний документообіг, та, з метою вчинення будь-яких процесуальних дій, забезпечено користувачам можливість створення особистих кабінетів, вдосконалено Єдиний державний реєстр судових рішень (додано систему гіперпосилань на правові позиції Верховного Суду, що дає змогу алгоритму підібрати релевантне до конкретної справи рішення цього суду та сконструювати без участі людини драфт рішення). Згодом, з жовтня 2021 року, почали офіційно функціонувати три модулі вказаної системи: «Електронний кабінет», «Електронний суд», підсистема відео-конференцв'язку. Правоохоронні органи України активно використовують цей інструмент з метою: прогнозування вчинення кримінальних правопорушень в певній місцевості та індивідуальної протиправної поведінки (наприклад, розробка Міністерства юстиції України з елементами штучного інтелекту під назвою «Касандра» використовується для аналізу ймовірності повторного порушення закону певним злочинцем); автоматизації проведення оперативно-розшукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій у телекомунікаційних мережах загального користування; створення відомчого спеціалізованого інтелектуального програмного забезпечення (наприклад, дактилоскопічної системи «Дакто-2000»); розробки та впровадження інтелектуальних інформаційних освітніх систем; розпізнавання об'єктів відео спостереженням шляхом порівняння зображень в соціальних мережах, із відзняти на камери тощо. Так, в умовах військової агресії російської федерації проти України, Міністерство оборони України застосовує технологію розпізнавання обличчя Clearview AI для боротьби з дезінформацією, ідентифікації загиблих і воєнних злочинців, що сприяє виявленню, розкриттю та розслідуванню воєнних

кримінальних правопорушень. Однак, у зв'язку з високою швидкістю розвитку інформаційних технологій, більшість інформаційних систем вітчизняних правоохоронних органів, створених 10 і більше років тому, потребують модернізації. Одним із її напрямів може бути удосконалення систем захисту електронних каналів передачі даних, контролю якості інформації, аналізу даних, управління інформаційною безпекою [3, с. 261].

Штучний інтелект також може використовуватись для автоматизації процесів збору та оброблення доказів у межах кримінальних проваджень. Наприклад, системи штучного інтелекту здатні автоматично сканувати та аналізувати великі обсяги текстової інформації, що допомагає розглядати справи швидше та ефективніше. Один з надпотужних та складних штучних інтелектів на сьогоднішній день є ChatGPT (Generative Pre-trained Transformer), розроблений компанією OpenAI, який може виконувати різні завдання, включаючи розпізнавання мови, розуміння запитів та формувати відповідь на запитання, здійснювати генерацію тексту, музики тощо. Завдяки таким можливостям ChatGPT може бути використаний у боротьбі із злочинністю на різних рівнях та у різних контекстах [4, с. 150].

Системи на основі штучного інтелекту можуть аналізувати великі обсяги даних, такі як кримінальні звіти, записи з камер відеоспостереження та інформацію з відкритих джерел. Алгоритми машинного навчання можуть прогнозувати потенційні зони скоєння кримінальних правопорушень, що дозволяє правоохоронцям більш оперативно та ефективно приймати управлінські рішення стосовно концентрації сил та засобів з метою протидії протиправним діям, профілювання злочинців та поліпшення процесів розслідування правопорушень [2, с. 47].

Таким чином, застосування штучного інтелекту у сфері правоохоронної діяльності потребує суворого дотримання принципів конституційного права: законності, верховенства права, поваги до прав і свобод людини. Необхідно забезпечити належне правове регулювання використання таких технологій, встановити гарантії від зловживань і порушень приватності, а також створити ефективний контроль за алгоритмічними рішеннями. Лише за умови поєднання інноваційних підходів із конституційними цінностями штучний інтелект може стати дієвим інструментом зміцнення правопорядку та довіри громадян до державних інституцій.

Список використаних джерел

1. Вікторчук М. В., Багатко А. С. Вітчизняний та міжнародний досвід використання технологій штучного інтелекту в правоохоронній діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право* 3.86. 2024. С. 257-263. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/320695> (дата звернення: 26.10.2025).
2. Зачек О. І. Роль штучного інтелекту в підвищенні ефективності правоохоронної діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія юридична)* 3. 2023. С. 148-156. URL: <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/law/article/view/637> (дата звернення: 26.10.2025).

3. Чигрина Г. Л. Допустимість використання штучного інтелекту у правоохоронній діяльності. *Актуальні проблеми права та публічного управління*. 2024. С. 6-10. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/3e8790a8-904a-4f81-b105-4cb02c17a229/content> (дата звернення: 26.10.2025).

4. Величко Д. В., Калугін В. Ю. Перспективи використання штучного інтелекту в правоохоронній діяльності. *Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості: збірник тез круглого столу*. 2025. С. 46-49. URL: https://if.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/05/14_03_2025.pdf#page=46 (дата звернення: 26.10.2025).

Шепета Віталій Анатолійович

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
2 курсу 212 навчальної групи навчально-наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник

Осауленко Андрій Олександрович,

професор кафедри конституційного
права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ПРИНЦИП ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Принцип верховенства права визначає сутнісні характеристики всієї правової системи, виступає основою легітимності державної влади, без нього сама концепція правової держави залишається декларативною.

Верховенство права вимагає, щоб держава діяла відповідно до права, була підзвітною та не допускала свавілля. В руслі верховенства права розглядаються також права людини як найвища цінність, а їх забезпечення та захист є головною функцією правової держави.

Верховенство права та правова держава є органічно взаємопов'язаними. Обидві концепції ґрунтуються на обмеженні державної влади правом, недопущенні свавілля, забезпеченні справедливості, гуманізму та рівності, а також незалежності судової влади.

Американський правознавець, професор Корнельської школи права Р. Саммерс виокремлює такі елементи (принципи) верховенства права:

- 1) належне уповноваження (чинність);
- 2) чіткість та простота застосування критерію визначення такої чинності;
- 3) загальність права (тобто застосовність до всіх, незалежно від їхнього статусу та соціального становища);
- 4) чіткість та визначеність усіх законів;